Versnellingsaanpak Zon op dak

RES-regio Drenthe

10-11-2023

Inhoudsopgave

1. Aanleiding en opgave versnellingsaanpak
2. Beeld van huidige situatie
3. Doelstelling versnellingsaanpak
4. Kernpunten versnellingsaanpak
5. Samenwerking en middelen

1. Inleiding

Ruimte voor een ondertitel

1. | Aanleiding en opgave versnellingsaanpak

Deze versnellingsaanpak biedt handvatten voor de RES-regio Drenthe om de komende jaren gerichter beleid te voeren voor het stimuleren van zonnepanelen op grote daken. De versnellingsaanpak is opgesteld in samenwerking met de werkgroep zon op dak.

Context Regionale Energie Strategie

Om de opwarming van het klimaat tegen te gaan heeft de internationale gemeenschap in 2015 in het Verdrag van Parijs afspraken gemaakt om de uitstoot van broeikas-gassen te beperken. In Nederland is dit vertaald in afspraken over concrete maatregelen in het Klimaatakkoord.

Eén van die afspraken is om in 30 Regionale Energie Strategieën (RES'en) plannen uit te werken om uiterlijk in 2030 voor 35 TWh duurzame energie op land op te wekken. In de RES-regio Drenthe zijn afspraken gemaakt over de opwek van 3,45 TWh.

Zon op dak als belangrijke factor in de energietransitie

De plannen voor de RES-ambitie voor duurzame opwek van elektriciteit kennen meerdere varianten van zonne- en windenergie. Opwek met zon op grote daken heeft een belangrijk aandeel in de realisatie van de RES-opgave. In Drenthe gaat het om 0,9 TWh: ongeveer 25% van de totale opgave. Opwek met zon op dak geniet vanuit maatschappelijk en politiek oogpunt vaak de voorkeur boven bijvoorbeeld zon op land of windmolens. Bij zon op dak wordt immers efficiënt gebruik gemaakt van ruimte binnen de gebouwde omgeving en is geen sprake van landschapsvervuiling. In heel Nederland wordt daarom fors ingezet op zon op dak.

Realisatie gaat niet geheel vanzelf en vraagt om een impuls

De markt van grootschalige zon op dak heeft zich de afgelopen jaren in een rap tempo ontwikkeld, maar stuit al enige tijd op knelpunten die hoofdzakelijk door netcongestie worden veroorzaakt. Doordat het net in grote delen van het land 'vol' zit, is er geen plek voor het aansluiten van nieuwe grote opweklocaties. Hoewel ook met netcongestie er mogelijkheden zijn voor zon op dak, vormt dit een nieuwe barrière bovenop bestaande factoren als investering, dakconstructies en verzekeringskwesties.

In deze versnellingsaanpak

De grote inzet op zon op dak en de knelpunten die hierbij spelen hebben geleid tot een advies vanuit het Nationaal Programma (NP) RES om per RES-regio de huidige ambities (RES 2.0) te vertalen in een 'Regionale uitvoeringstrategie zon op dak'. In deze versnellingsaanpak worden de lijnen uitgezet, waarmee de RES regio Drenthe de komende jaren gerichter kan sturen op de realisatie van zon op dak om tot versnelling te komen. Deze aanpak is opgebouwd langs de volgende onderdelen:

- Voortgang en knelpunten van het stimuleringsbeleid op zon op dak in Drenthe
- Centrale doelstelling van de versnellingsaanpak
- Vier speerpunten van de aanpak
- Governance en implementatie

Deze aanpak is tot stand gekomen in samenwerking met de werkgroep zon op dak van de RES-regio Drenthe. In interviews en werksessies is met de partners van de werkgroep (en stakeholders in het bredere netwerk) het beeld vastgesteld van de huidige situatie en zijn de inhoudelijke lijnen van de versnellingsaanpak uitgedacht.

2. Beeld van huidige situatie

2.1 | Beleid stimulering zon op dak Drenthe

2.2 | Realisatie zon op dak in cijfers

2.3 | Netcongestie

2.1 | Beleid stimulering zon op dak Drenthe

De zon op dak-opgave in 12 Drentse gemeenten

De doelstelling voor de opwek voor zon op grote daken is opgenomen in de RES van de regio Drenthe. De totale opgave voor zon op grote daken bedraagt de opwek van 0,9 TWh in 2030.

Drenthe telt 12 gemeenten die allen een deel van de zon op dak-opgave voor hun rekening nemen. De hoogte van de ambitie per gemeente hangt samen met de potentie in de betreffende gemeente om zon op dak te realiseren. De gemeenten verschillen immers niet alleen in grootte, maar ook in mate van bebouwing en bedrijvigheid (en dus aanwezigheid van grote daken).

Onderling verschillen de gemeenten ook in organisatiecapaciteit. Grotere gemeenten als Emmen en Assen kunnen in het algemeen meer beleidscapaciteit voor de verduurzamingsopgave inzetten ten opzichte van hun kleinere collega-gemeenten. Hiermee samen hangt de mate waarin gemeenten ook zelf een (proactief) stimuleringsbeleid voor zon op dak voeren.

Stimuleringsbeleid

Vanuit de RES-regio Drenthe wordt zon op dak, in samenwerking tussen provincie, gemeenten, (maatschappelijke) partners en netbeheerders op diverse manieren gestimuleerd. Hiervoor bestaan verschillende projecten, gericht op specifieke doelgroepen als ondernemers(groepen) en agrarische bedrijven. Deze projecten zijn er veelal op gericht om te inventariseren waar kansen liggen voor zon op dak, maar ook voor het in beweging zetten van dakeigenaren om zonnepanelen te leggen en hen daarbij te ondersteunen met informatie en meedenk- en organisatiekracht.

Naast deze projecten zijn er ook subsidiemaatregelen voor zonnepanelen, zowel vanuit de rijksoverheid (tot en met 2025 met name SDE++) als vanuit de provincie (bijvoorbeeld voor oplossingen voor netcongestie). Ook zijn er programma's vanuit de provincie met een bredere focus op verduurzaming die niet vallen binnen de RES-structuur, maar wel overlappende doelstellingen hebben. Bijvoorbeeld het programma verduurzaming maatschappelijk vastgoed.

Op de volgende pagina geven we een overzicht van verschillende projecten, programma's en regelingen in Drenthe, gericht op het (al dan niet specifiek) stimuleren van zon op dak.

Governance van de RES-regio Drenthe

De RES-regio Drenthe is een samenwerkingsverband van de Drentse overheden, met daarin de provincie, de 12 gemeenten en 4 waterschappen. De RES-regio Drenthe werkt rondom de opgaven nauw samen met maatschappelijke partners en netbeheerders.

De RES-regio Drenthe wordt op bestuurd door de Drentse Energietafel (DET). Daaronder hangt de Werktafel RES Drenthe, waarin alle partners op ambtelijk niveau zijn vertegenwoordigd. Binnen de Werktafel houdt een werkgroep zich specifiek bezig met het deel zon op dak. De provincie levert ambtelijke capaciteit voor de coördinatie van de RES-structuur (werktafel en werkgroepen) en de sturing op de opgave. Ook de werkgroep zon op dak wordt gecoördineerd vanuit de provincie.

2.1 | Beleid stimulering zon op dak Drenthe

Er is een breed stimuleringsbeleid voor zon op dak

De provincie Drenthe en Drentse gemeenten hebben een breed stimuleringsaanbod opgezet, voor zon op dak en verduurzaming in brede zin, gericht op verschillende doelgroepen. De voornaamste doelgroepen zijn ondernemers, agrarische bedrijven en eigenaren/beheerders van maatschappelijk vastgoed. Binnen deze doelgroepen is veel potentie om via zon op dak bijdragen te realiseren aan de RES-opgave. **Hiernaast is kort weergegeven,** welk aanbod er is voor deze doelgroepen.

Naast deze doelgroepspecifieke aanpak zijn er generieke regelingen, zoals financiering voor verduurzaming via het Drents Energiefonds of de subsidie voor oplossingen voor netcongestie. Verder bestaan er initiatieven gericht op burgers en lokale initiatieven, zoals het Programma Lokale Energietransitie Drenthe (PLED).

Bijdrage huidige beleid

Zon op dak wordt voor een groot deel autonoom gerealiseerd. Stimuleringsprojecten richten zich veelal op dakeigenaren die zelf niet de realisatiecapaciteit kunnen opbrengen (bv. kleine ondernemers). Echter, ook met de ondersteuning die geboden wordt, merken stakeholders op dat het lastig is dakeigenaren te bewegen om tot verduurzaming over te gaan. De huidige projecten zijn naar verhouding klein qua omvang, looptijd en daarmee te bereiken doelgroep. Daarnaast wordt ondersteuning alleen in het voortraject geboden, daadwerkelijke realisatie wordt aan de markt en de dakeigenaar over gelaten. De realisatiegraad van zon op dak vanuit de projecten is mede daardoor relatief beperkt.

Over het algemeen bestaat het beeld dat voor het brede stimuleringsbeleid meer slagkracht nodig is om zon op dak te realiseren. Daarbij bestaat de sterke wens om toe te werken naar een meer integrale aanpak, waarbij het beleid meer met elkaar in lijn wordt gebracht en minder gefragmenteerd is over verschillende projecten, programma's, partijen, etc.

Ondernemers en bedrijventerreinen

- Een adviseur vanuit het initiatief **Ik Ben Drents Ondernemer (IBDO)** biedt in opdracht van de provincie en meerdere gemeenten in Drenthe advisering en ondersteuning aan ondernemers m.b.t. zon op dak. De inzet vanuit IBDO is per 2023 verstevigd van 16 naar 22 uur per week om het bereik te vergroten.
- Het programma **Energieneutrale Bedrijventerreinen Drenthe 2035 (EBD35)** richt zich in vier pilots op het versnellen van energietransitie-vraagstukken op vier Drentse bedrijventerreinen. Een instrument dat op basis van de pilots is ontwikkeld, is de 'leidraad. Dit is een stappenplan bedoeld om ondernemerscollectieven en gemeenten te ondersteunen in energietransitie projecten.
- Recentelijk zijn twee 'versnellers' aan de slag gegaan om op bedrijventerreinen te ondersteunen in het organiserend vermogen, rondom diverse opgaven waaronder ook verduurzaming. Er is een SPUK in ontwikkeling vanuit BZK om deze **versnellingsteams** structureel te intensiveren. Een deel van deze middelen kan worden aangewend om de bestaande infrastructuur van IBDO te versterken.

Agrarische bedrijven

- Een tweede doelgroep betreft de agrarische ondernemers. **LTO** richt zich in opdracht van de provincie op het stimuleren van zon op dak bij agrarische ondernemers door informatievoorziening en het uitwerken van businesscases. In eerste instantie in een pilot met drie gemeenten, de komende periode in een aanpak voor 7 gemeenten. De aanpak is voor de komende periode herijkt, waarbij meer nadruk komt te liggen op realisatie van zon op dak bij netcongestie.

Maatschappelijk vastgoed

- Een derde blok wordt gevormd door de eigenaren en beheerders van maatschappelijk vastgoed. Vanuit de provincie is mede met subsidie vanuit het Rijk het **programma 'verduurzaming maatschappelijk vastgoed'** erop gericht om deze groep te ondersteunen bij het verduurzamen van hun vestigingen. Het programma heeft een bredere focus dan alleen zon op dak. Daarnaast is de doelgroep kleinere gemeenten, buurthuizen etc. Grotere partijen zijn uitgesloten van het programma vanuit de veronderstelling dat zij zelf capaciteit beschikbaar kunnen stellen voor een verduurzamingsopgave. Het huidige programma loopt tot eind 2024, met een aannemelijke kans op verlenging.

2.2 | Realisatie zon op dak in cijfers

Toelichting voortgang in cijfers

Medio 2023 zit de RES-regio Drenthe ongeveer op de helft van de realisatie van haar opgave zon op dak. In dit overzicht valt op dat de hoogte van de opgave en de mate waarin die al is gerealiseerd tussen gemeenten uiteen loopt. Assen, Hoogeveen, Emmen en Coevorden hebben naar verhouding de hoogste opgave. In absolute realisatie ligt Emmen op kop. Andere gemeenten met slechts een kleine resterende ambitie hebben veelal ook een kleinere totale opgave.

De agrarische sector is vaak een belangrijke 'afzetmarkt', overeenkomend met het overwegend landelijke profiel van de meeste gemeenten. Echter, net zo vaak vormen bedrijven de grootste zon-op-dak-sector. Het aandeel en ook potentieel van beiden is vergelijkbaar. In gesprekken met stakeholders wordt duidelijk dat prioriteit onder andere door de congestie in het landelijk gebied de komende jaren met name gelegd moet worden op ondernemers en bedrijventerreinen.

In het overzicht hiernaast gaan we uit de cijfers uit de eigen monitor van de RES-Drenthe. Cijfers uit de landelijke klimaatmonitor geven een minder positief beeld. De wijze van monitoring door de RES-regio Drenthe wijkt af van de aangereikte kaders door het IPO en het NP RES. AEF beveelt aan om aan te sluiten bij deze landelijke afspraken in het kader van monitoring en daarbij te agenderen/onderzoeken hoe de monitoring geoptimaliseerd kan worden.

Gemeente	Opgave (TWh) *(% totale aandeel)*	Absolute realisatie (TWh)	Naar verhouding opgave (%)	% potentiële daken met zonne-opwek		
				Agrarisch	Bedrijven	Maatsch. vastgoed
Aa en Hunze	0,058 (*6%*)	0,023	40%	**39%**	24%	7%
Assen	0,100 (*11%*)	0,040	40%	8%	**70%**	13%
Borger-Odoorn	0,046 (*5%*)	0,022	48%	**42%**	24%	4%
Coevorden	0,149 (*17%*)	0,039	26%	**41%**	36%	9%
De Wolden	0,060 (*7%*)	0,036	60%	**39%**	25%	5%
Emmen	0,139 (*15%*)	0,094	68%	26%	**41%**	10%
Hoogeveen	0,098 (*11%*)	0,037	38%	14%	**54%**	15%
Meppel	0,060 (*7%*)	0,022	37%	8%	**61%**	14%
Midden-Drenthe	0,068 (*8%*)	0,033	49%	**47%**	29%	5%
Noordenveld	0,041 (*5%*)	0,032	78%	23%	**45%**	12%
Tynaarlo	0,032 (*4%*)	0,022	69%	28%	**36%**	12%
Westerveld	0,047 (*5%*)	0,015	32%	**51%**	18%	10%
	0,898 (*100%*)	**0,415**	**46%**			

2.3 | Netcongestie

Netcongestie een grote uitdaging in de energietransitie

Het tempo van de realisatie van de RES-opgave vlakt sinds 2020 af. Dit geldt zeker voor de realisatie van zon op grote daken. De belangrijkste oorzaak daarvan is transportschaarste op het elektriciteitsnet en mogelijk netcongestie. Zowel voor de aansluiting als teruglevering van elektriciteit door partijen met een grootverbruikersaansluiting (>3x80A) vormt de netcapaciteit een serieus knelpunt. Nieuwe grootverbruikersaansluiting worden voorlopig niet meer aangesloten.

Omdat dit knelpunt niet alleen in Drenthe, maar door het hele land speelt is het Landelijke Actieprogramma Netcongestie (LAN) gestart. De energietransitie leidt tot grootschalige elektrificatie van productie, verwarming en mobiliteit. Steeds meer elektriciteit wordt duurzaam opgewekt. Daardoor neemt de vraag naar netcapaciteit door het hele land sterk toe en wordt het net overbelast.

Dat pakt het LAN aan door:

1. Sneller bouwen – sneller realiseren netuitbreidingen
2. Sterker sturen – sturen op betere benutting van het net
3. Vergroten flexibele capaciteit – publiek-private acties voor slimme oplossingen

Als vanzelfsprekend ligt hier een opgave voor de nationale en regionale netbeheerders (TenneT en voor Drenthe Enexis en RENDO). Maar omdat de samenhang met de uitbreiding van de netcapaciteit middels de pMIEK'en groot is en regie van de overheid op regionaal niveau nodig is, hebben de provincies hier het voortouw gekregen.

Actieplan netcongestie en routekaart

De provincie Drenthe heeft met de netbeheerders het Drents Actieprogramma Netcongestie uitgewerkt. Er is door de regionale netbeheerders een impactanalyse gemaakt en een routekaart voor de uitbreiding van de netcapaciteit.

In Drenthe is het elektriciteitsnet opgedeeld in vier pockets, waar het nationale elektriciteitsnet het regionale net via een middenstation voedt. In de komende jaren tot en met 2028 wordt per pocket de capaciteit van het middenstation en daarmee van het regionale net uitgebreid. Hierdoor ontstaat er weer capaciteit op het net.

De volgorde waarop binnen de pockets de komende jaren de netcapaciteit wordt uitgebreid, is vooraf bepaald en inzichtelijke gemaakt in een 'routekaart'. Uitbreidingen starten in 2023 en 2024 in het noorden van Drenthe. In 2027 volgt heel het oosten en in 2028 midden en zuidwest Drenthe. Voor de nieuwe netcapaciteit zal opnieuw veel vraag ontstaan. Daarom zal ook in de toekomst de netcapaciteit en de realisatiecapaciteit van netbeheerders strategische moeten worden benut.

In Drenthe vormt netcongestie ook een grote belemmering voor zon op dak

Drenthe is één van de provincies waar deze problematiek sterk speelt. Op dit moment is het niet mogelijk zon op grote daken aan te sluiten. Zon op dak is alleen te realiseren met kleinschalige aansluitingen (maximal 3x80 Ampere) of met afname achter de meter door opwek voor eigen verbruik of verbruik in de directe omgeving. Pieken en dalen kunnen worden opgevangen door opslag van elektriciteit en het afstemmen van de bedrijfsvoering op de beschikbaarheid van opgewerkte elektriciteit. De provincie heeft hiervoor een leidraad met 8 oplossingen bij netcongestie opgesteld.

3. Doelstelling versnellingsaanpak

Ruimte voor een ondertitel

3. | Doelstelling versnellingsaanpak

Doelstelling versnellingsaanpak

De afgelopen jaren vond een gestage ontwikkeling plaats in het realiseren van zon op dak, waarmee grote stappen zijn gemaakt met de RES-opgave in Drenthe. Zon op dak kent in principe een goede businesscase en aanvullend is een breed beleid opgezet om diverse doelgroepen op weg te helpen.

Tegelijkertijd ligt er nog een grote resterende opgave en vormt netcongestie een belemmerende factor voor nieuwe zon op dak-projecten. Er zijn nog steeds mogelijkheden om te versnellen, maar de uitdaging is groter. Daarbij moet niet worden vergeten dat er ook zonder netcongestie drempels zijn voor dakeigenaren om zon op dak te realiseren. Deze grote en diverse groep dakeigenaren vormt een belangrijke afhankelijkheidsfactor in het behalen van de RES-doelstelling voor zon op dak.

Het beter benutten van de mogelijkheden (die er nog wel zijn) vraagt om een gerichtere inzet op technieken en doelgroepen. Het vraagstuk van netcongestie en het ontzorgen van dakeigenaren de komende jaren in de RES-regio Drenthe gaat over de volgende kernvragen:

- Hoe kunnen nieuwe aansluitingen van zon op dak slim worden gepland in de regio, op een manier waar tijdig wordt ingespeeld op toekomstig beschikbare capaciteit en waarbij effectief gebruik wordt gemaakt van ‘slimme oplossingen’ voor netcongestie waar nodig?
- Hoe kan het ontzorgingsbeleid gerichter en integraal worden vormgegeven, waarbij de bestaande programma’s en projecten wordt geïntensiveerd om het bereik en effect te vergroten?
- Op welke manier kan samenwerking en kennisdeling tussen de sleutelpartijen in de RES-regio effectiever worden vormgegeven?

De voorliggende versnellingsaanpak heeft daarom als doel om handen en voeten te geven aan een intensivering van de huidige inzet voor zon op dak en zodoende een impuls te geven aan de realisatie van zon op dak – door het wegnemen van belemmeringen en het stimuleren van samenwerking.

Toelichting kernpunten van de aanpak

De versnellingsaanpak bestaat uit vier kernpunten die richting geven aan hoe de komende jaren gestuurd wordt op zon op dak vanuit de RES-Drenthe.

1. Uitwerken gebiedsgerichte strategie netcongestie
2. Ontzorgen dakeigenaren
3. Financiële stimulering realisatie
4. Communicatie

Met deze kernpunten worden keuzes gemaakt, prioriteiten aangebracht en wordt het bestaande beleid meer integraal samengebracht. Per kernpunt wordt steeds ingegaan op de achtergrond, het doel, de scope en de aanpak. Zodoende wordt ieder kernpunt vertaald naar een concrete aanpak.

Deze versnellingsaanpak beschrijft wat er de komende periode wordt georganiseerd. Het is vervolgens aan de coördinatoren en stakeholders binnen het netwerk zon op dak om hiervoor inhoudelijke doelstellingen te formuleren.

In het hoofdstuk ‘Governance’ staat beschreven welke samenwerkingsstructuur en capaciteit benodigd is om in de praktijk te sturen op de versnelling.

4. Kernpunten versnellingsaanpak

4.1 | Uitwerken gebiedsgerichte strategie netcongestie

4.2 | Ontzorging dakeigenaren

4.3 | Financiële stimulering realisatie

4.4 | Communicatie

4.1| Uitwerken gebiedsgerichte strategie netcongestie

Achtergrond en doelstelling

Netcongestie zorgt nu voor grote beperkingen voor nieuwe aansluitingen van zon op grote daken. De netbeheerders sluiten **grootschalige opwek** niet meer aan. Er is in deze situatie met 'slimme oplossingen' nog meer mogelijk qua aansluitingen dan op het eerste gezicht lijkt. De handreiking 'Tien mogelijke oplossingen bij netcongestie' van de provincie biedt inzicht in deze oplossingen.

In hoofdlijnen gaat het om:

- Kleinschalige aansluitingen (maximaal 3x80 Ampère)
- Opwekken voor eigen gebruik, of gebruik in de eigen omgeving
- Aanpassen bedrijfsvoering aan beschikbaarheid elektriciteit
- Opslaan van elektriciteit voor later gebruik.

De komende jaren wordt de **capaciteit van het net per pocket verhoogd**. Dit zal een groot beroep doen op de plannings- en realisatiecapaciteit van de netbeheerders. Die is beperkt door de schaarste van technici op de arbeidsmarkt. Als gevolg van de grootschalige elektrificatie van bedrijfsprocessen, verwarming en mobiliteit en de duurzame opwek van elektriciteit, zal het beroep op het net de komende decennia echter nog sterk groeien.

Het is noodzakelijk **strategisch te sturen** op het beroep op de netcapaciteit en de capaciteit van de netbeheerders. Niet alle aansluitingen zijn mogelijk of wenselijk. Daarom is het noodzakelijk om bewust te kiezen waar zon op dak wordt gestimuleerd (en waar juist niet) en onder welke condities. Dat vraagt om nauwe samenwerking tussen de netbeheerders, de provincie en de gemeenten in Drenthe. In gezamenlijkheid wordt gewerkt aan een gebiedsgerichte strategie per pocket.

Scope en aanpak

Voor 1 januari 2024 werken de partners per pocket een **gebiedsgerichte strategie** uit in nauwe samenhang met Drents Actieprogramma Netcongestie. Dat zijn de provincie, gemeenten en netbeheerders. Er wordt aangesloten bij de bestaande overleggen per pocket, de Impactanalyse van de netbeheerders en de gebiedsgerichte prioritering van het beroep op het net.

In de gebiedsgerichte strategie wordt inzichtelijk gemaakt:

a. Welke capaciteit is per pocket beschikbaar op het net?
b. Welk beroep op de capaciteit op het net is per pocket te verwachten?
c. Wanneer komt er welke extra capaciteit op het net beschikbaar?
d. Wat is de te verwachten belasting van grootschalige zon op dak in de pocket?
e. Vanaf wanneer wordt zon op dak weer gestimuleeerd op welke locaties, in welke sectoren en onder welke condities
f. Wat zijn de mogelijkheden en condities voor het stimuleren van op dak tot die tijd?
g. Op welke locaties, in welke sectoren wordt zon op dak niet aangesloten?
h. Wat is de top drie voor het stimuleren van zon op dak per gemeente (gebruik makend van duurzaamheidskaart PRO)?
i. Aan welke gebieden wordt prioriteit gegeven bij het uitwerken van realisatie?

Op basis van deze aandachtspunten zorgen de provincie en de netbeheerders voor een **format** voor de gebiedsgerichte strategie. De provincie neemt het initiatief voor het uitwerken van de gebiedsgerichte strategie per pocket. De gebiedsgerichte strategie wordt voor 1 april 2024 geagendeerd in de stuurgroep RES. Per pocket wordt het onderhoud van de gebiedsgerichte strategie geborgd door jaarlijkse actualisatie.

4.2 | Ontzorging dakeigenaren

Achtergrond en doelstelling

Het algemene uitgangspunt van ontzorging is dat overheden dakeigenaren stimuleren met het zetten van **de eerste stappen** richting realisatie. Eerste stappen zijn bijvoorbeeld het ondersteunen bij haalbaarheids- en rendementsstudies of het helpen opzetten van collectieve actie d.m.v. organisatiekracht en informatievoorziening. Daarbij wordt nadrukkelijk bewaakt de rol de goed functioneren markt voor ontzorging niet over te nemen. Er wordt tijdig doorverwezen naar technische bureaus voor gespecialiseerde ondersteuning. Binnen Drenthe bestaat een breed 'ontzorgings-aanbod' om zon op dak (en bredere verduurzaming) te bevorderen. Dit aanbod is verspreid over meerdere 'loketten' die de provincie en gemeenten in Drenthe financieren.

Het huidige aanbod is dekkend, maar ook gefragmenteerd. Dit maakt het in externe communicatie en onderlinge afstemming tussen de loketten onoverzichtelijk. Ook is de algemene wens vanuit de stakeholders om de ontzorging '**intensiever**' te organiseren. Dat betekent dat er ruimte is voor de loketten om gerichter en verdergaand partijen te ondersteunen ('maatwerk bieden') om hen richting realisatie van zon op dak te begeleiden. De aanpak die voor individuele ondernemers wordt geboden van IBDO is hierin reeds een goed voorbeeld.

Vanuit dit perspectief is het doel om een **betere samenhang** van de bestaande loketten te realiseren en daarnaast op punten de slag-kracht van de ontzorging te vergroten. Dit vergt aanvullende expertise en capaciteit die geleverd wordt vanuit de versnellingsaanpak.

Scope en aanpak

De komende jaren wordt doorgegaan op de ingeslagen weg met IBDO, EBD35 en de nieuwe versnellingsteams (VT's) voor ondernemers en bedrijventerreinen, het spoor voor agrarische ondernemers (via LTO) en het programma verduurzaming maatschappelijk vastgoed voor zorginstellingen, scholen, buurthuizen etc. Binnen deze projecten en programma's stuurt en coördineert de werkgroep de inzet voor zon op dak.

Ten behoeve van de samenhang tussen de verschillende aanpakken is het voorstel om vanuit de versnellingsaanpak onderscheid te maken tussen de rollen van **lokaal aanspreekpunt** bij gemeenten en **expertiseteams** voor gerichte ondersteuningsvragen op RES-regioniveau.

- De gemeenten vullen van nature de rol van lokaal aanspreekpunt in door hun nabijheid voor de doelgroepen. Met een laagdrempelig karakter kunnen zij dakeigenaren gericht op weg helpen met een ondersteuningsvraag. Daarnaast hebben gemeenten een **aanjagende functie** voor zon op dak, in ieder geval in communicatie en bijvoorbeeld ook in informatiesessies met doelgroepen.
- Het ondersteuningsaanbod is op RES-regioniveau georganiseerd. Dit gebeurt in expertiseteams. Gemeenten kunnen vanuit hun rol en kennis over het ondersteuningsaanbod gericht doorverwijzen naar de projecten en programma's op RES-niveau die voor dakeigenaren relevant zijn. Het doel is om via de gemeenten extra stroom van dakeignaren richting het ontzorgingsaanbod in beweging te brengen. Dakeigenaren weten hiernaast ook zelf de voor hun relevante partijen te bereiken, zoals ook nu het geval is. Op de volgende pagina is dit model verder uitgewerkt.

De ondersteuning die vanuit binnen de gemeenten wordt gefaciliteerd en gecoördineerd is grotendeels reactief. In aanvulling daarop wordt proactief ingezet op het ontzorgen van eigenaren van '**prioriteits-daken**'. Dit zijn de daken die in de gebiedsgerichte strategieën geïdentificeerd worden als grote kansen voor duurzame opwek. Vanuit de versnellingsaanpak kunnen de experts van de backoffice-partijen aangestuurd worden om proactief de eigenaren van deze daken te stimuleren en ondersteunen.

4.2 | Ontzorging dakeigenaren

Weergave: front & back office

Op RES-regioniveau wordt voor de inrichting van de expertiseteams op hoofdlijnen doorgepakt op de huidige drie sporen en de reeds aanwezige infrastructuur:

- **Ondernemers**: IBDO, EBD35 en de VT's* vormen tezamen een breed ondersteuningsaanbod voor ondernemers en bedrijventerreinen en kunnen elkaar versterken. Rondom de VT's wordt gewerkt met BZK aan een nieuwe SPUK waarmee de capaciteit van de VT's zelf en mogelijk ook van IBDO kan worden verstevigd.
- **Agrarisch**: er wordt met de zelfde intensiteit als in de huidige situatie ingezet op het spoor agrarische daken. De intensiteit is in algemene zin lager dan voor het spoor ondernemers. Momenteel is de uitvoerder van dit spoor.
- **Maatschappelijk vastgoed**: het programma loopt eind 2024 af en wordt waarschijnlijk daarna doorgezet. De wens is om ook 'grotere maatschappelijke spelers' te betrekken in de scope van de aanpak en daarmee de impact van het programma te vergroten. De RES-regio moet hier eigen middelen voor inzetten, tenzij de scope van de nieuwe SPUK (vanaf na 2024) ook wordt verbreed.

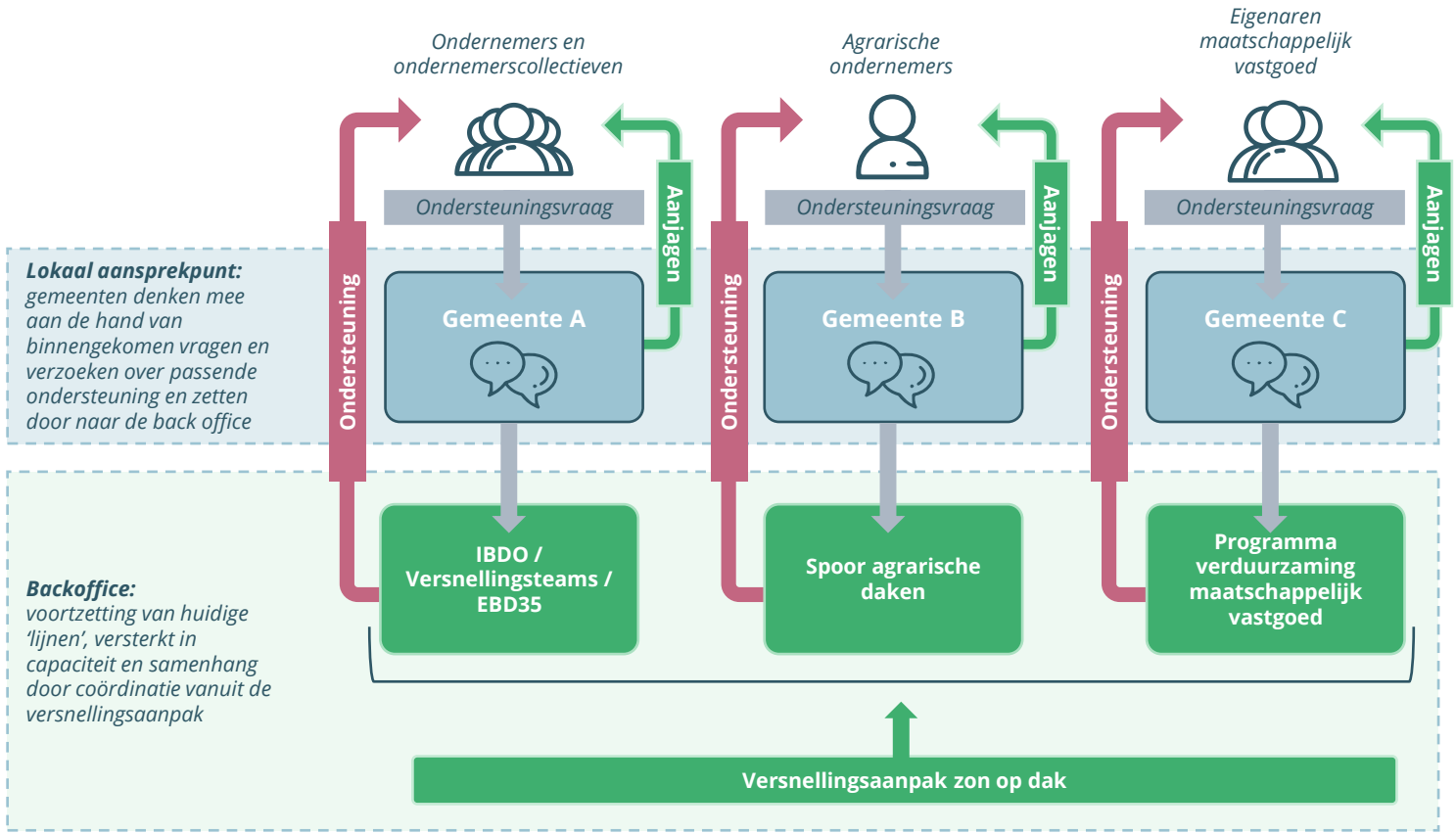

* Zie p. 7 voor toelichting op deze programma's en projecten

4.3| Financiële stimulering realisatie

Achtergrond en doelstelling

Naast de ontzorging van dakeigenaren in de vorm van denk- en organisatiekracht, blijven komende jaren **subsidies** en andere vormen van financiële stimulering (bv. leningen via het Drents Energiefonds) beschikbaar om op die manier de realisatie van zon op dak te stimuleren. De realisatie van zon op dak heeft in de meeste gevallen (al dan niet met inzet van SDE) een rendabele businesscase. Het doel van subsidies is om de realisatie van zon op dak te stimuleren op plekken waar door de complexiteit van de opgave – bijv. door netcongestie, of door de noodzaak van collectief handelen, onvoldoende sprake is van een **rendabele businesscase** en waar de markt dus niet tot gewenste oplossingen komt.

Door **netcongestie** groeit de noodzaak van effectieve subsidiemaatregelen. Het aantal nieuwe zon op dak projecten neemt af en op landelijk niveau is momenteel nog geen regeling voor de oplossingen voor netcongestie. Deze subsidieregeling vanuit de provincie Drenthe voor oplossingen voor netcongestie is een stap in de goede richting, waarmee de afgelopen periode goede voorbeelden in de praktijk zijn gebracht.

Het streven is om het beschikbare **subsidiebudget voor oplossingen voor netcongestie** te vergroten en hier tegelijkertijd meer **bekendheid** aan te geven om meer impact te hebben. Hiernaast is subsidie beschikbaar voor **advies**: partijen die hun opties in kaart willen brengen en laten doorrekenen.

De doelgroep zijn **zowel individuele partijen als collectieven** zoals bedrijventerreinen die willen verduurzamen. De versnellingsteams spelen hierin een rol, maar dit doel kan hiernaast nagestreefd worden met een subsidieregeling voor collectieve actie van bedrijven voor duurzame opwek van energie.

Scope en aanpak

De voorgestelde ‘route’ voor de uitvoering van subsidieregelingen binnen de RES-regio is hieronder weergegeven:

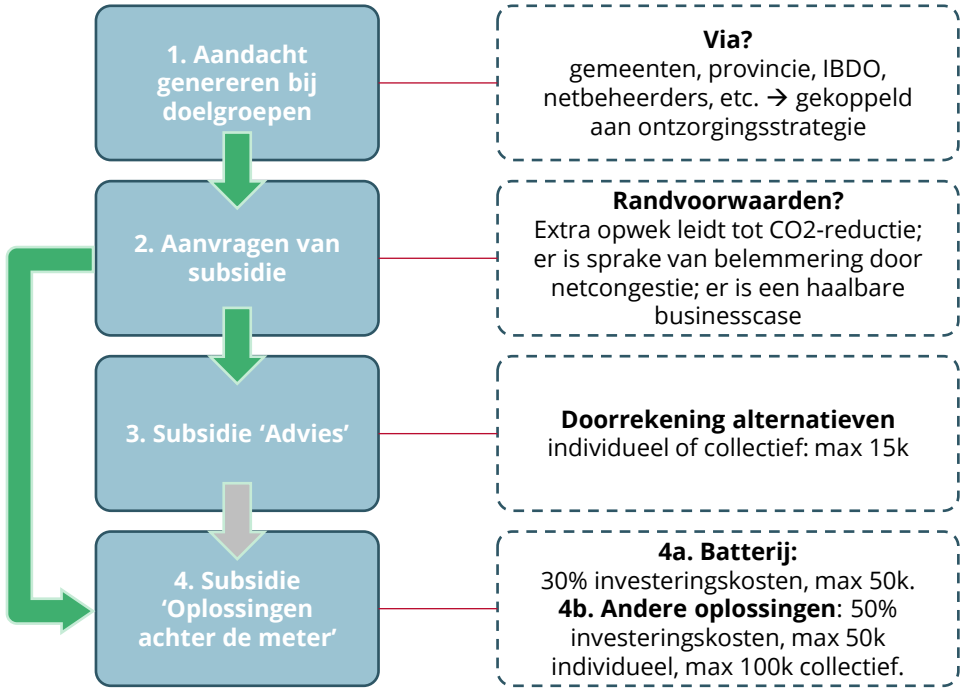

4.4 | Communicatie

Achtergrond en doelstelling

De versnellingsaanpak zon op dak heeft een belangrijke communicatieve met betrekking tot communicatie ligt bij het component. De uitdaging **beter samenbrengen** van alle bestaande informatie op webpagina's, infographics, leidraden, rapporten en vouchers. Net als het totale ondersteuningsaanbod is hier in de huidige situatie relatief veel fragmentatie. Een **eenduidiger en centraler platform** voor communicatie is voor de betrokken stakeholders en de doelgroep van de aanpak een belangrijke stap in de versnelling.

De communicatie is erop gericht verschillende doelgroepen te informeren over de technische, organisatorische en financiële mogelijkheden en daarnaast door te verwijzen naar het ondersteuningsaanbod. De **kernboodschap** die de RES-regio uitdraagt bevat de volgende elementen:

Het vergroten van het aanbod van hernieuwbare elektriciteit is essentieel in het tegengaan van klimaatverandering. Ondernemers en (publieke) instellingen vervullen een belangrijke rol in de overgang naar een nieuwe manier waarop we met energie omgaan. Regionale overheden en netbeheerders ondersteunen hen slim gebruikt te maken van eigen duurzaam opgewekte energie. Zo dragen we allen een steentje bij aan de energietransitie en daarmee de verduurzaming van onze omgeving.

Scope en aanpak

Binnen de RES-regio wordt een **communicatieplan** uitgewerkt om de versnelling van zon op dak een impuls te geven. Aan de basis van het communicatieplan ligt een **analyse** van welke instrumenten en kanalen bijdragen aan het bereiken van de verschillende doelgroepen en aanzetten tot actie. Vanuit de analyse wordt de ambitie en het daadwerkelijke plan uitgewerkt: wat kunnen én willen we bereiken met een extra inzet op communicatie en welke onderdelen dragen daaraan bij.

Een uitgangspunt van het communicatieplan is in ieder geval het **beter onder de aandacht brengen** van de verschillende mogelijkheden voor dakeigenaren om zon op dak te realiseren en ondersteuning die daarin beschikbaar is binnen de RES-regio.

Een tweede uitgangspunt van het communicatieplan is dat verschillende ontzorgingsmogelijkheden meer **geïntegreerd** worden in de externe communicatie. Vooruitlopend op de analyse en het communicatieplan, ligt het voor de hand om de huidige webpagina zon op dak meer in lijn te brengen met de kernpunten van de versnellingsaanpak. De doelgroep van het platform is primair dakeigenaren, maar daarnaast ook intern RES-partners zoals gemeenten, die via de pagina gemakkelijk informatie tot hun beschikking hebben voor het vervullen van hun 'vraagbaakfunctie'. De volgende onderdelen kunnen plaats krijgen op de pagina:

- Algemene informatie ondersteunings- en stimuleringsmogelijkheden voor zon op dak, uitgesplitst naar de drie doelgroepen waarbij de '**klantreis**' voor dakeigenaren meer centraal staat, met:
  - Handreikingen om dakeigenaren zelf wegwijs te maken: bv. leidraad.
  - **Doorverwijzing** naar gemeentelijke contactpersonen voor vragen én doorverwijzing naar ondersteuningspartijen- en programma's en financiële mogelijkheden
- Informatie over de opgave, voortgang en recente ontwikkelingen
- Goede voorbeelden

5. Samenwerking en middelen

5.1 | Governance

5.2 | Capaciteit en budget

5.1 | Governance

Vaststellen versnellingsaanpak Zon op dak Drenthe

Om de realisatie van zon op grote daken binnen het brede perspectief van de RES Drenthe te bevorderen is deze versnellingsaanpak opgesteld. De versnellings-aanpak wordt vastgesteld door de Drentse Energie-Tafel (DET), die als **bestuurlijk opdrachtgever** voor de versnellingsgaanpak optreedt.

Coördinatie en uitvoering

Als opdrachtnemer voor de versnellingsaanpak treedt de aanpakcoördinator Zon op dak van de provincie Drenthe op. De **aanpakcoördinator** rapporteert aan de DET via de **RES-Werktafel Drenthe**. De aanpak-coördinator wordt ondersteund door een team met een assistent, een beleidsmedewerker en een communicatieadviseur (allen parttime).

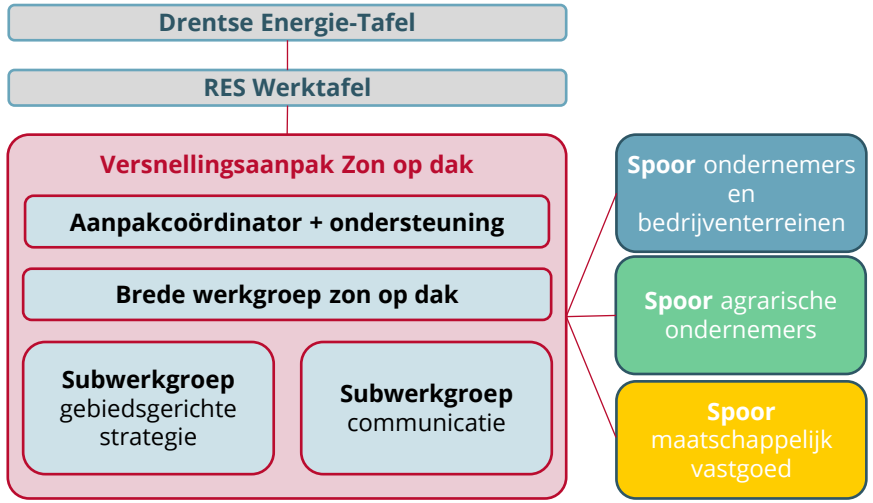

Brede werkgroep zon op dak

De aanpakcoördinator betrekt de partners bij de versnellingsaanpak via de **werkgroep zon op dak**. De bestaande werkgroep wordt verbreed om, naast gemeenten, intensiever de trekkers van de ontzorgingsprojecten- en programma's (DAN, BD35, IBDO, spoor agrarisch, verduurzaming maatschappelijk vastgoed) te betrekken.

Netbeheerders maken op dit moment nog geen formeel onderdeel uit van de samenwerking in de werkgroep zon op dak van de RES-regio Drenthe. In het kader van de versnellingsaanpak worden zij ook nauwer betrokken. De gehele werkgroep komt 4 keer per jaar (fysiek) bijeen voor voortgangsoverleg. Het doel van de bijeenkomsten is het faciliteren van onderlinge uitwisselingen en samenwerking in de regio en daarnaast het ophalen van input voor de (bij)sturing op de aanpak. In de voortgangsoverleggen worden algemene ontwikkelingen en knelpunten besproken binnen de versnellingsopgave; worden (deel)resultaten van de subwerkgroepen gedeeld en worden nieuwe acties verdeeld over de partners.

Uitwerken kernpunten versnellingsaanpak

De versnellingsaanpak wordt uitgevoerd binnen de werkgroep zon op dak. Er worden **subwerkgroepen** gemaakt voor gerichte opdrachten van de versnellings-aanpak die nadere uitwerking behoeven. In ieder geval een subwerkgroep voor het uitwerken van de gebieds-gerichte strategieën en een subwerkgroep communicatie .

Ontzorging

De werkgroep stuurt aan op de versnellingsaanpak zon op dak. De realisatie van nieuwe zon op dak projecten loopt via de drie sporen voor **ontzorging**:

1. Ondernemers: in samenwerking met het provinciaal programma Verduurzaming bedrijventerreinen, de Versnellingsteams en IBDO
2. Maatschappelijk vastgoed via het programma Verduurzaming maatschappelijk vastgoed
3. Agrarisch via de ontzorging door LTO.

Voortgang van deze sporen wordt op hoofdlijnen besproken in de voortgangsoverleggen van de werkgroep. De aanpakcoördinator maakt met voor de drie sporen **samenwerkingsafspraken over informatievoorziening** bij wijze van schriftelijke updates en rapportages. Zodoende houdt de werkgroep zicht op de mate waarin binnen de bestaande lijnen het deel zon op dak voldoende aandacht heeft.

5.2 | Capaciteit en budget

Hoofdlijnen voorstel capaciteit en budget

Op dit moment wordt in het kader van de versnellingsaanpak capaciteit en budget ingezet voor de ambtelijke ondersteuning (provincie en gemeenten), voor de programma's en projecten binnen de sporen ondernemers/bedrijven-terreinen, agrarische daken & maatschappelijk vastgoed en via subsidie-regelingen. Voor het uitvoeren van de versnellingsaanpak is versterking van middelen op meerdere vlakken nodig.

1. Het **aanpakteam van de provincie** wordt enigszins versterkt om de versnellingsaanpak vorm te geven. De volgende inzet wordt beoogd:
   - Aanpakcoördinator 0,2 fte
   - Aanpak assistent 0,2 fte
   - Communicatieadviseur 0,1 fte
2. De mate waarin **ambtelijke ondersteuning bij gemeenten** versterkt moet worden, hangt af van de omvang van de gemeente, de beoogde ambitie van de gemeente en de intensiteit van de aanpak. Als richtsnoer wordt uitgegaan van 0,2 fte voor kleine gemeenten tot 0,6 fte voor grotere gemeenten.
3. Voor de drie ontzorgingssporen geldt per spoor een andere impuls:
   a. **Spoor ondernemers en bedrijventerreinen**: wordt versterkt door aan te sluiten bij het programma Verduurzaming bedrijventerreinen. Voor de versnellingsteams doet provincie een SPUK-aanvraag voor uitbreiding. Voor IBDO is inzet recent uitgebreid.
   b. **Spoor maatschappelijk vastgoed**: wordt versterkt, door aan te sluiten bij het programma Verduurzaming maatschappelijk vastgoed.
   c. **Spoor agrarisch**: Gezien de keuzes in dit document is er geen sprake van een intensivering. Wel mogelijk extra capaciteit indien de aanpak naar meer gemeenten wordt uitgebreid.

Onderwerp	Inzet 2024 >
Ambtelijke ondersteuning provincie	+
Ambtelijke ondersteuning gemeenten	+
Spoor onder-nemers en bedrijven-terreinen	++
Spoor maat-schappelijk vastgoed	+
Spoor agrarische daken	+/-
Subsidieregelin gen zon op dak / netcongestie	++

4. De subsidieregelingen voor netcongestie krijgt een forse impuls voor de komende vier jaar.

De precieze maatvoering van de impuls voor de ontzorging en stimulering is nog onder-werp van gesprek in het kader van de uitwerking van het programakkoord van de provincie en daarbinnen de intensivering van het programma Energietransitie. Bij de uitwerking van dit programma zal deze intensivering worden voorgesteld. Dit voorstel zal worden voorgelegd aan de Drentse Energie-Tafel.

Op dit moment is op hoofdlijnen duidelijk welke onderdelen versterking nodig is (+), veel versterking nodig is (++) en voor welke onderdelen versterking minder in prioriteit heeft of niet aan de orde is (+/-). Deze indicaties zijn weergegeven in de tabel hiernaast en worden hieronder kort toegelicht.

De dekking van de extra inzet voor de capaciteit bij de provincie en gemeenten kan worden gevonden in de Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheid uitvoering klimaat- en energiebeleid.